Green Engineers

Groenambitieplan Gemeente Borne

Deel: Groenvisie

'Samen toekomstbestendig door een klimaatbestendige, biodiverse, gezonde en rijke Bornse groenstructuur'

Locatie Hengelo
Hazenweg 2
7556 BM Hengelo

(0318) 654 124
info@greenengineers.nl
greenengineers.nl

Colofon

Opdrachtgever	Gemeente Borne
Project	Groenambitieplan Gemeente Borne
Status	Definitief
Datum	12-07-2024
Projectnr.	22-098-001
Auteurs	L. Woudsma-Gerritzen, J. de Zeeuw en B. Nijhuis
Gecontroleerd door	L. Oostveen

Versie	Omschrijving
4.0	Definitief

Inhoudsopgave

1. Inleiding 9
1.1 Aanleiding 9
1.2 Missie en doelstellingen 10
1.3 Proces Groenambitieplan 10
1.4 Afbakening 11
1.5 Leeswijzer 12
2. Opgave – de baten van openbaar groen 14
2.1 Klimaatverandering 14
2.2 Biodiversiteit onder druk 15
2.3 Leefomgeving onder druk 15
2.4 Gezondheid van inwoners 15
3. Ambitie 17
3.1 Borne klimaatbestendig 17
3.2 Borne biodivers 18
3.3 Bornse identiteit 18
3.4 Samen werken aan een gezond en leefbaar Borne 19
3.5 Integrale aanpak 20
4. Strategie: maatregelen voor een toekomstbestendig Borne 21
4.1 Handvaten voor een toekomstbestendig Borne 21
4.1.1 Klimaatbuffers 21
4.1.2 Klimaat adaptief ingerichte straten 22
4.1.3 Klimaatbuurtparken 22
4.1.4 Groen parkeren 23
4.1.5 Klimaat adaptieve bedrijventerreinen 23
4.1.6 Klimaatbeken 24
4.1.7 Wijkklimaatradialen 24
4.1.8 Groene fietslinten 25
4.1.9 Behouden en versterken historisch groen 25
4.1.10 Kwaliteitsimpuls openbaar groen 26
4.2 Ambitiematrix openbaar groen 27
Bijlage 1: ambitiematrix 28

Samenvatting in woord en beeld

'Samen toekomstbestendig door een klimaat-bestendige, biodiverse, gezonde en rijke Bornse groenstructuur'

Een Borne dat klaar is voor de uitdagingen van de toekomst. Dat is ons doel voor het voorliggende groenambitieplan. We hebben de afgelopen jaren steeds meer (over)last van de gevolgen van klimaatverandering. Hittestress, extreme regenval en een biodiversiteit die al jaren achteruit gaat. Middels dit groenambitieplan wil de gemeente Borne zich inzetten om de gevolgen van klimaatverandering in de kernen zoveel mogelijk te beperken. En dit doen met openbaar groen!

Openbaar groen als verbindende factor

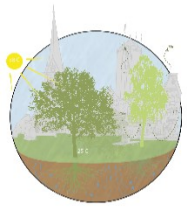
Het openbaar groen is een verbindende factor voor de uitdagingen van deze tijd en heeft vele voordelen, zoals:

- Groen draagt bij aan de sociale cohesie;
- Groen draagt bij aan de biodiversiteit;
- Groen vermindert de kans op wateroverlast;
- Groen vermindert hittestress;
- Groen draagt bij aan de gezondheid en welzijn;
- Groen verhoogt de waarde van huizen en kantoren;
- Groen zorgt voor een beter vestigingsklimaat voor bedrijven.

Door meer openbaar groen toe te passen zorgen we er met z'n allen voor dat Borne klaar is voor de uitdagingen van de toekomst en zorgen we ervoor dat het leefklimaat in Borne verbetert.

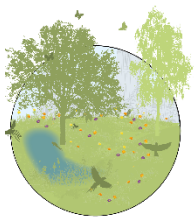
4 ambities voor een toekomstbestendig Borne

We hangen onze groenambitie op aan 4 pijlers. Dit zijn:

Borne klimaatbestendig

Groen draagt bij aan het beperken van de gevolgen van klimaat-verandering. Door meer groen te planten zorgen we voor schaduwplekken en een betere waterinfiltratie.

Borne biodivers

Een divers groen sortiment en het juiste beheer draagt bij aan het versterken en herstellen van de biodiversiteit in de regio.

Bornse identiteit

Groen draagt bij aan de identiteit van een kern en creëert een thuisgevoel. We willen het kenmerkend groen behouden, herstellen en waar nodig versterken.

Samenwerken aan een gezond en leefbaar Borne

Openbaar groen draagt bij aan de leefkwaliteit en gezondheid van inwoners. Daarnaast is het een plek om te ontmoeten en stimuleert het gezond gedrag, zoals wandelen en sport.

Door openbaar groen tactisch in te zetten kan aan alle ambities worden voldaan. Immers, als verbindende factor hebben de ambities het openbaar groen.
Dit vertaalt zich in het onderstaande ambitiemodel, figuur 4.

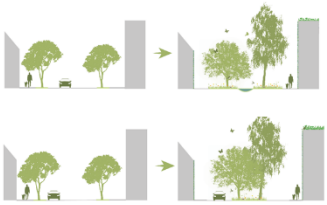
Maatregelen voor een toekomstbestendig Borne

We hebben onze ambities uitgewerkt in 10 maatregelen die bijdragen aan het toekomstbestendig maken van de Bornse openbare ruimte. Deze maatregelen zijn strategische handvaten en dienen als inspiratie bij renovatie- en uitbreidingsprojecten. Een definitieve uitwerking kan per project verschillen. De maatregelen zijn hieronder uitgewerkt:

1. Klimaatbuffers

Groene zones aan randen van wijken met een min. 15m breed met ruimte voor klimaatadaptief en divers groen.

2. Klimaatstraten

Straten waar groen centraal staat i.p.v. verkeer, waarbij ruimte ontstaat voor klimaatadaptieve oplossingen.

3. Klimaatbuurtparken

Toekomstbestendige groene verblijfsgebieden met ruimte voor waterberging en biodiversiteit.

4. Groen parkeren

Groene parkeerplaatsen zorgen voor een betere waterinfiltratie en zorgen voor verkoeling.

5. Klimaatadaptief bedrijventerrein

Het vergroenen van grijze bedrijven-terreinen draagt bij aan het verminderen van hittestress en biodiversiteit.

6. Klimaatbeken

Door water in de beek langer vast te houden stimuleren we de biodiversiteit en kan water beter infiltreren in de bodem.

7. Wijkklimaatradialen

Doorgaande wegen voorzien van diverser groen met meer gelaagdheid voor meer biodiversiteit en ziektebestendigheid.

8. Groene fietslinten

Natuurlijke vegetatie langs de belangrijkste fietspaden maakt het groen beleefbaar en meer biodivers.

9. Behouden en versterken historisch groen

Investeren in het behoud, herstel en versterken van historisch in de kernen

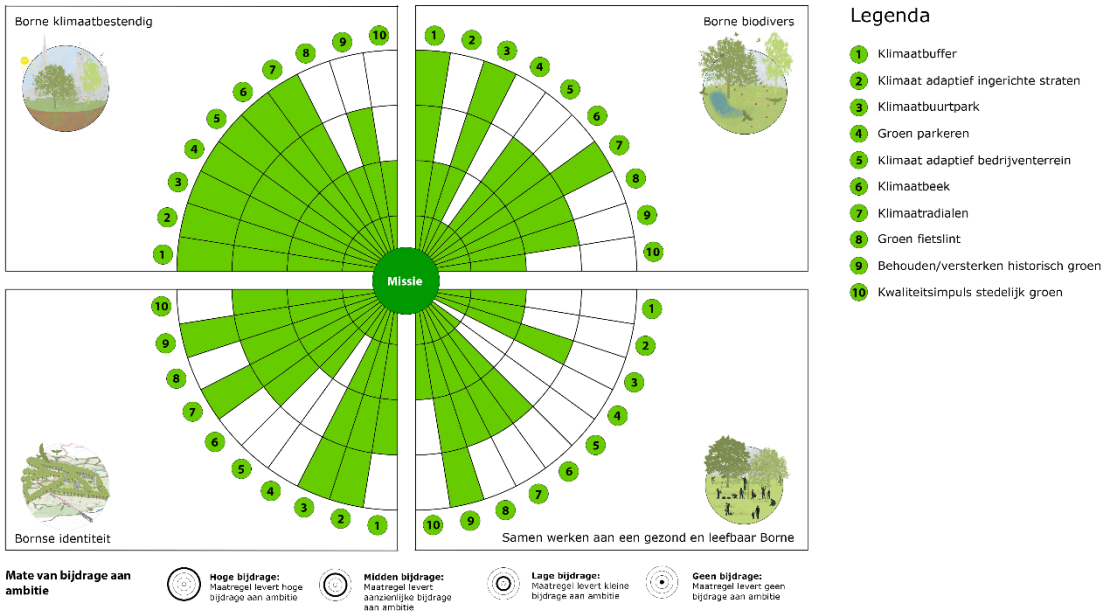

10. Kwaliteitsimpuls openbaar groen

Door verouderd groen te renoveren verhogen we de beleefbaarheid van het groen en geven we onszelf de kans de openbare ruimte klimaatadaptief in te richten.

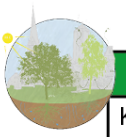
Ambitiematrix

Omdat elk renovatie- of inrichtingsplan maatwerk is met een specifieke behoefte hebben we onze 10 maatregelen uitgewerkt in een ambitiematrix. De ambitiematrix geeft weer in welke mate een maatregel bijdraagt aan een ambitie. Zo kunnen we gedurende de planvorming beter de afweging maken welke maatregel het beste past in het plangebied.

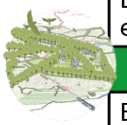

Financieel kader

Aan de ambities zijn beheermaatregelen gekoppeld. Deze kosten geld. In het overzicht geven we weer hoeveel kosten we inzet van medewerkers we verwachten om de ambities vorm te geven. We gaan er in dit overzicht vanuit dat ca. 50% van de investering vanuit een meekoppelkans vanuit het project kan worden bekostigd.

		Financieel		Inzet
Opgave	**Prestatie**	Investering	Beheer-kosten	
Borne klimaatbestendig				
Klimaatbomen	Het aanplanten van klimaatbestendige bomen uit de klimaatbomenlijst van de WUR.			
Effectief toepassen groen	De warmste locaties in de gemeente omvormen van verharding naar openbaar groen.			
Zonnepanelen in relatie tot bomen	Actief stelling innemen dat we geen bomen meer kappen ten behoeve van het plaatsen van zonnepanelen.			
Borne biodivers				
Blad laten liggen in de plantvakken	Het niet-verwaaibare blad in de plantvakken laten liggen i.p.v. opruimen			
Extensief maaien en sinusbeheer	Op locatie met potentie toepassen van verschralingsbeheer en uitvoeren sinusbeheer	*	*	
Gefaseerd snoei- en beplanting	Per snoeibeurt minimaal 30% van de beplanting en knotbomen per locatie laten staan.			
Beheer invasieve exoten	Opstellen beheerplan en actief beheersen invasieve exoten			
Bornse identiteit				
Behoud structuurgroen en herkenningspunten	Actief beschermen groenstructuur en investeren in het behoud van monumentale bomen (boomkroonankers, mulchlagen, etc.)			
Versterken groenstructuur	Aanplanten ontbrekende schakels groenstructuur			
Divers groenbestand (10-20-30)	Bij inboet, renovatie en uitbreidingsprojecten rekening houden met soortendiversiteit (max. 10% dezelfde cultivar, max. 20% dezelfde soort en max. 30% van hetzelfde geslacht binnen een bomenbestand)			
Samen werken aan een gezond en leefbaar Borne				
Circulair groenbeheer	Groenafval tot 70% reduceren door het maken van Bokashi en terugbrengen houtsnippers in plantvakken.			
Duurzame onkruidbestrijding	Duurzame onkruidbestrijdingsmethode door hetelucht i.p.v. chemische bestrijdingsmiddelen			
Inzet op buurtparticipatie	Actief faciliteren participatie en uitleen van materiaal	**		

= 50 uur = 100k = 10k = 100k = 10k

Als projectengeld of onderhoudsbudget — Bekostigd uit project als meekoppelkans

*Kosten worden bepaald aan de hand van het te maken Ecologisch bermbeheerplan. Plan wordt opgeleverd medio Q3 2023.

** Het onderhoud van beplantingen door bewoners levert een kleine besparing op de onderhoudskosten op, maar netto kost dit in de praktijk geld. Het inregelen van buurtparticipatie kost de organisatie veel tijd. Daarnaast faciliteert de gemeente actief in uitleen van materiaal en levering beplanting.

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

Voor u ligt het Groenambitieplan van de gemeente Borne. Het Groenambitieplan vervangt het Groenbeleidsplan uit 2007. Het groenambitieplan is opgedeeld in twee delen, namelijk:

- Deel 1: de Groenvisie;
- Deel 2: de Uitwerking.

In dit eerste deel richten we ons op de opgaven die we moeten trotseren en de kansen die we willen benutten in de groene buitenruimte. Het groen is namelijk een belangrijke verbindende factor voor de uitdagingen van deze tijd. Klimaatverandering, hittestress, wateroverlast, klimaatadaptatie en de biodiversiteitsopgave zijn actuele onderwerpen.

Tegelijkertijd zijn de inzichten rondom groen veranderd en wordt vergroenen steeds belangrijker. Ook is er meer belangstelling voor groen bij de bewoners en de (lokale) politiek. Ook gezondheid en groen, waarde van groen en spelen in het groen horen hierbij.

Sinds 2007 is enorm veel onderzoek gedaan naar de waarde van openbaar groen voor de leefomgeving. Ook uit het meest recente onderzoek van het Planbureau voor de Leefomgeving blijkt dat kwalitatief groen voordelen geeft[1]. Zo blijkt dat kwalitatief groen de volgende voordelen kan geven:

- Groen draagt bij aan een betere gezondheid en een hoger welzijn;
- Groen draagt bij aan de sociale cohesie;
- Groen draagt bij aan de biodiversiteit;
- Groen vermindert de kans op wateroverlast;
- Groen vermindert hittestress;
- Groen verhoogt de waarde van huizen en kantoren;
- Groen zorgt voor een beter vestigingsklimaat voor bedrijven.

Het Groenambitieplan zet daarom in op het vergroenen van Borne. Dat doen we enerzijds door het groen te versterken, maar ook door het bestaande groen kwalitatief hoogwaardig te maken en te houden. Op deze manier dragen we bij aan het realiseren van een gezond, klimaatadaptieve en diverse leefomgeving.

[1] *Veerkamp C, Schoolenberg M, van Rijn F en Dassen T. (2023), Natuur in en om de stad – van een groene ambitie naar het realiseren van een gezonde, klimaatadaptieve, biodiverse en economisch aantrekkelijke leefomgeving. Den Haag: Planbureau voor de Leefomgeving.*

1.2 Missie en doelstellingen

Onze missie is om Borne vandaag en in de toekomst leefbaar te houden. We houden rekening met de uitdagingen en opgaven waar we de komende jaren mee te maken hebben. Door toekomstgericht te werken sluiten we aan op het coalitieakkoord[2]. Onze missie luidt:

'Samen toekomstbestendig door een klimaatbestendige, biodiverse, gezonde en rijke Bornse groenstructuur'.

Het Groenambitieplan stelt een toekomstgerichte ambitie vast voor de groene leefomgeving van de kernen Borne, Hertme en Zenderen.

Het Groenambitieplan kent een aantal centrale doelstellingen:

- Het vaststellen van een toekomstgerichte visie op de groene leefomgeving in de kernen Borne, Hertme en Zenderen;
- Het benadrukken van de waarden en betekenis van een groene leefomgeving;
- Het vertalen van ambities in strategische handvaten voor de uitwerking naar concrete projecten;
- Het motiveren van groen binnen ruimtelijke ontwikkelingen;
- Het kwalitatief en kwantitatief vergroenen van onze leefomgeving;
- Het vastleggen van de uitgangspunten voor inrichting, beheer en bescherming van groen en bomen.

1.3 Proces Groenambitieplan

Het kwalitatief en kwantitatief vergroenen van onze leefomgeving kunnen we niet alleen. Dat moeten en willen we samendoen. Dit betekent niet alleen een integrale aanpak vanuit de gemeente (hoe versterken de verschillende disciplines elkaar), maar ook de samenwerking met onze inwoners, bedrijven en belangenorganisaties.

Zo hebben we inwoners intensief betrokken bij de totstandkoming van het Groenambitieplan. In elke buurt, wijk en kern is in nauwe samenwerking met de betreffende buurt-, wijk- of dorpsvereniging een wijkschouw georganiseerd. Tijdens de wijkschouwen is informatie opgehaald over de sterke punten en verbeterpunten van het groen in de directe leefomgeving. Ook zijn we aan de hand van de kaarten uit de klimaatatlas (hittestress en wateroverlast) de discussie aangegaan welke maatregelen nodig zijn om de buurt ook in de toekomst leefbaar en "droog" te houden.

[2] *Gemeenteraad Borne (2022), Borns akkoord 2022 – 2026 'Samen Toekomstbestendig!'*

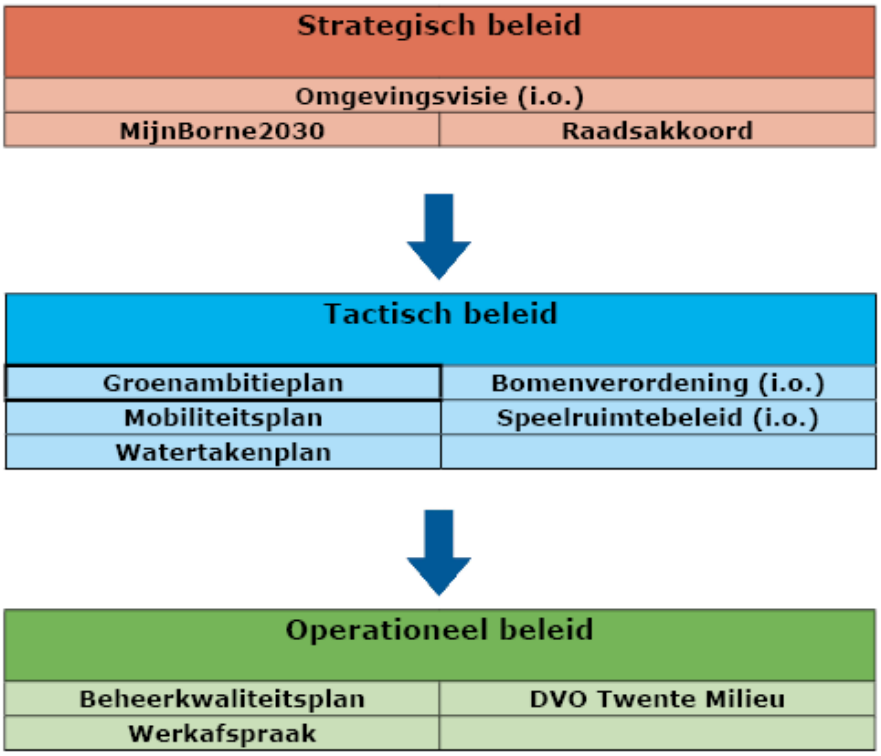
Via de dorpsmanager hebben we contact gehad met bedrijven en winkeliers. In een sessie is informatie opgehaald over wat er speelt in het centrum en op het bedrijventerrein omtrent groen. Ook hebben we met diverse belangenorganisaties en verenigingen (Natuur- en Milieuraad, de KNNV (Koninklijke Nederlandse Natuurvereniging), Twente Milieu NV en woningcorporatie Welbions) gebrainstormd en een rondgang gemaakt door de gemeente om kansen en knelpunten in beeld te brengen. Ook hebben we intern informatie opgehaald om draagvlak te krijgen binnen de gemeentelijke organisatie.

Naast deze sessies hebben we ook het Bornepanel ondervraagd over het belang van groen in de openbare ruimte. De resultaten uit de enquête staan in het bijlagerapport. Een afvaardiging van de gemeenteraad is in het najaar van 2022 op de hoogte gebracht van de resultaten uit de wijksessies. A.d.h.v. stellingen is getoetst hoe raadsleden aankijken tegen kwesties m.b.t. groen, bijvoorbeeld groen vs. woningbouw en groen vs. zonnepanelen.

1.4 Afbakening

Het Groenambitieplan beschrijft de ambities voor een groener en toekomstbestendig Borne. We richten ons hierbij hoofdzakelijk op de kernen van Borne, Hertme en Zenderen. Het buitengebied maakt geen onderdeel uit van dit Groenambitieplan. De visie voor het buitengebied wordt op een later moment uitgewerkt. Wel hebben we getracht om ‘binnen en buiten’ zoveel mogelijk met elkaar te verweven. Dat borgen we door de belangrijkste bevindingen uit de landschapsanalyse-waardering mee te nemen in de beleidsanalyse.

Het Groenambitieplan is tot stand gekomen in samenhang met relevant gemeentelijk beleid. Onderstaand figuur 1 laat dit zien:

Figuur 1 Beleidssamenhang in de gemeente Borne.

Het Groenambitieplan beschrijft de stip aan de horizon. We maken in dit ambitieplan nog geen belangenafwegingen met andere disciplines. Deze afweging vindt plaats bij de uitwerking van de omgevingsvisie, waarin alles samenkomt. Wel beschrijft dit ambitieplan de maatregelen die nodig zijn om de doelen ten aanzien van het groen te behalen. Uiteraard vanuit de ambitie om plannen integraal op te pakken, te behouden wat we al hebben en waar nodig te versterken. Dit vindt plaats onder de uitwerking van de programma's die vallen onder de omgevingsvisie.

Ook zegt dit plan niets over de onderhoudskwaliteit voor het openbaar groen. Dit staat in het door de raad vastgestelde beheerkwaliteitsplan Borne 2018-2023.

1.5 Leeswijzer

Deel 1 van het Groenambitieplan is als volgt opgebouwd:

- Hoofdstuk 2 beschrijft de baten van groen;
- Hoofdstuk 3 gaat over de ambitie voor het groen in Borne;
- Hoofdstuk 4 geeft de strategische handvaten om de ambitie uit te kunnen werken;

Deel 2 van het Groenambitieplan omvat de maatregelen die we in de komende jaren willen gaan nemen om de ambities te verwezenlijken en beschrijft de financiële uitwerking hiervan.

In het bijlagerapport staat achtergrondinformatie die gebruikt is om het

Groenambitieplan op te kunnen stellen. Hierin vindt u onder andere:

- Beschrijving van de analyse;
- Beschrijving van de wijksessies;
- Visuele weergave van de analyse in kansen- en knelpuntenkaart;
- Resultaten van de enquête onder leden van het BornePanel;

  Resultaten werksessie van de afvaardiging gemeenteraad d.d. 3 november 2022.

2. Opgave – de baten van openbaar groen

2.1 Klimaatverandering

Klimaatverandering heeft een groot effect op onze leefomgeving, met name in gebieden met veel verstedelijking. Onze leefomgeving is namelijk kwetsbaar voor de gevolgen van klimaatverandering. Klimaatverandering zorgt voor een toename van het aantal extreem warme dagen. Daarnaast is het in het bebouwd gebied vaak al warmer dan in de groene gebieden daaromheen. Deze hitte-stress heeft negatieve invloed op de gezondheid van mensen, met name kwetsbare groepen. Dagen met aanzienlijke kans op hittestress komen in steden meermaals per jaar voor en zullen steeds vaker voorkomen. Tegelijkertijd zorgt hitte voor droogte, wat het vasthouden van water nog belangrijker maakt.

Ook extreme regenbuien, de zogeheten piekbuien, komen steeds vaker voor. Dit leidt tot een verhoogde kans op wateroverlast, met name in gebieden met veel verharding.

Klimaatadaptie is dus noodzakelijk geworden om onze leefomgeving ook in de toekomst leefbaar te houden. Openbaar groen speelt hier een belangrijke rol in. Een belangrijk voordeel van groen is dat het de waterhuishouding verbetert.

Figuur 2 Groen met waterbergende functie in het Wensink, Borne

Door verharding te vervangen door openbaar groen ontstaan plekken waar water in de bodem kan infiltreren. Dit zorgt voor een betere waterbeheersing bij extreme buien. Tegelijkertijd bergt openbaar groen water. Hierdoor belandt bij een regenbui niet direct al het water op straat. De bomen en plantsoenen nemen

een groot deel op. Daarnaast vermindert groen het hitte-eiland effect. Dit betekent dat groene omgevingen voor schaduw zorgen en koeler zijn dan stenige omgevingen.

2.2 Biodiversiteit onder druk

De laatste jaren neemt de biodiversiteit – de verscheidenheid aan alle levende organismen op aarde – drastisch af. Dit is vooral het gevolg van menselijke activiteiten als landgebruik, verstedelijking, vervuiling en klimaatverandering.

In 2019 publiceerde de VN[3] een verslag waarin wetenschappers waarschuwen dat wereldwijd 1 op de 8 soorten op het punt staat om uit te sterven. Ook in Nederland gaat de biodiversiteit drastisch achteruit. Dit terwijl een gezond ecosysteem zo belangrijk is voor onze leefomgeving. Zo zijn bestuivende insecten belangrijk voor de voorplanting van planten. Deze zijn op hun beurt weer belangrijk voor onze voedselketen en voedselvoorziening.

Stedelijk groen heeft positieve effecten op de biodiversiteit. Zo dient het bijvoorbeeld als stapstenen voor bepaalde doelsoorten naar een groter leefgebied. Tegelijkertijd zorgt een grotere diversiteit aan plant– en boomsoorten voor een grotere biodiversiteit. Ook door het groen extensief te beheren en (inheemse) vegetatie meer hun natuurlijke levenscyclus te laten volgen, ontstaat een grotere biodiversiteit. Denk hierbij aan ander maaibeheer of het laten liggen van afgestorven hout.

2.3 Leefomgeving onder druk

Onze leefomgeving is altijd in ontwikkeling, zo ook Borne. Ruimtelijke ontwikkelingen, herbestemmingen, parkeren en woningbouwopgaven zorgen ervoor dat de groene omgeving onder druk komt te staan. Dit terwijl een groene omgeving juist veel positieve effecten heeft.

2.4 Gezondheid van inwoners

Verstedelijking heeft een negatief effect op de gezondheid van de inwoners. Een grijze, stenige omgeving leidt eerder tot mentale problemen dan een groene omgeving. Ook wijst onderzoek uit dat mensen sneller herstellen van een ziekte in een groene omgeving dan in een omgeving zonder groen. Contact en interactie met groen heeft dus positieve effecten op zowel de mentale als fysieke gezondheid van de mens.

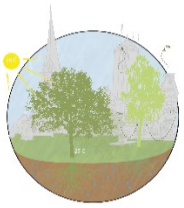
Daarnaast draagt het stedelijk groen bij aan het verbeteren van de

[3] *VN-commissie Intergouvernementeel Platform voor Biodiversiteit en Ecosysteemdiensten (IPBES) (2019), Global Assessment Report on Biodiversity and Ecosystem Services.*

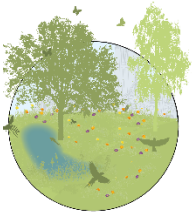
luchtkwaliteit. Dat komt met name door het opvangen van fijnstofdeeltjes en het opnemen van schadelijke gassen zoals Co2 (koolstofdioxide), No2 (stikstofdioxide) en So2 (zwaveldioxide). Planten nemen Co2 op voor de fotosynthese en het creëren van biomassa. Planten zetten No2 en So2 om in nitraten en sulfaten. Fijnstofdeeltjes blijven aan het blad plakken, waarna zij na een regenbui van het blad afspoelen en in de bodem infiltreren. bijvoorbeeld het afvangen van fijnstof (PM 2,5 en PM10).

3. Ambitie

In dit hoofdstuk beschrijven we onze ambitie voor het openbaar groen voor de komen jaren. De ambitie is het leefbaar en toekomstbestendig houden van de gemeente Borne. De leefomgeving is daarbij gezond en veilig om zo het welzijn van alle inwoners en dieren te bevorderen. Daarbij haken we in op opgaven en kansen die ons in de komende jaren te wachten staan. We hanteren vier thema's:

Borne klimaatbestendig

Borne biodivers

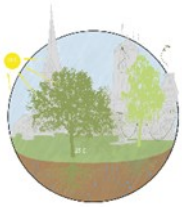
Bornse identiteit

Samenwerken aan een gezond en leefbaar Borne

Hieronder lichten we deze thema's nader toe.

3.1 Borne klimaatbestendig

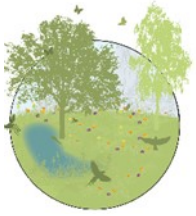
De gevolgen van de klimaatverandering zijn ingrijpend en complex. Niet alleen in grote steden, ook in de gemeente Borne merken we de gevolgen steeds duidelijker.

Klimaatverandering brengt hittestress, droogte en wateroverlast. Door de grote hoeveelheid verharding in de kernen kan het water niet overal in de grond infiltreren, waardoor de afvoeren vol raken en waterschade het gevolg is. Dezelfde verharding zorgt ervoor dat de temperaturen oplopen en het langer warm blijft. Dit terwijl perioden met extreem hoge temperaturen steeds vaker voorkomen.

Hoewel we de gevolgen van klimaatverandering niet in de hand hebben, weten we wel dat groen bijdraagt aan het beperken van de gevolgen van klimaatverandering. Door de openbare ruimte groener in te richten ontstaan er meer schaduwplekken die voor verkoeling zorgen. Deze verkoeling heeft ook een positief effect op de gezondheid van mensen. Tijdens langere perioden van hitte is vaak sprake van een oversterfte als gevolg van hoge temperaturen. Ook houdt groen beter water in de bodem vast bij droogte.

Tegelijkertijd zorgt groen voor een tijdelijke waterberging. Het duurt even voordat het in de bodem infiltreert. Hierdoor ontstaat minder overlast als gevolg van piekbelasting van de bodem of straatkolken. De gemeente Borne heeft als ambitie om conform de Landelijke bomennorm[4] een sterk boomkroonvolume te realiseren. Uit onderzoek van Cobra Groeninzicht (uitgevoerd in augustus 2024)[5] blijkt dat de gemeente Borne een gemiddelde score van 'matig' heeft.

3.2 Borne biodivers

Borne moet niet alleen een fijne gemeente voor inwoners, bedrijven en bezoekers zijn, maar ook voor vele plant- en diersoorten. Biodiversiteit is het totaal aan dieren en planten dat in een gebied voorkomt. Vaak denken we hierbij aan insecten (zoals bijen) en vogels. De biodiversiteit staat onder druk. Bijenpopulaties nemen al jaren af en ook andere soorten, zoals huismussen, komen steeds minder voor in Nederland. Verstedelijking is hier een belangrijke oorzaak van.

We willen het ecologische systeem dat door traditioneel onderhoud van de laatste tientallen jaren uit balans is geraakt weer herstellen. Een groene omgeving draagt namelijk bij aan het versterken van de biodiversiteit. Door meer groen aan te planten en verschillende doelsoorten toe te passen ontstaat een geschikter leefgebied voor insecten, vlinders, vogels en andere dieren.

Hierbij sturen we op Basiskwaliteit Natuur[6], waarbij we werken met een set van condities (abiotiek, inrichting en beheer) die algemene soorten nodig hebben om algemeen te blijven of worden.

Door andere beheermaatregelen toe te passen kunnen soorten die van nature niet meer voorkomen in ons leefgebied weer terugkeren en kunnen we de biodiversiteit versterken. Meer biodiversiteit draagt bij aan de natuurbeleving in het stedelijk gebied.

3.3 Bornse identiteit

Borne heeft een eigen karakter en dat wil het graag behouden en waar nodig versterken. Door zijn kenmerkende ligging in het Twentse essenlandschap tussen de diverse landgoederen (Weleveld, Twickel en Delden) heeft het buitengebied een groene uitstraling met karakteristieke landschapselementen, zoals houtwallen, coulissen en essen. In het dorp is het juist de oude dorpskern die karakteristiek is voor de Bornse identiteit (figuur 3). Dit

[4] De Landelijke Bomennorm geeft aan hoeveel boomkroonvolume een gebied nodig heeft. Bij een score Sterk is er meer dan 2,2 miljoen m2 BKV per km2, meer dan 2,2 m3 BKV per m2 en is er een boomkroonbedekking van 30% of meer.

[5] https://bomennorm.cobra360.nl/borne/

[6] https://samenvoorbiodiversiteit.nl/updates/2024/02-februari/svbd-kennisdocument-basiskwaliteit-natuur.pdf

versteende gebied met weinig groen geeft het oude Borne zijn unieke uitstraling en karakter. Het toevoegen van extra groen zou dit unieke karakter juist verzwakken.

Denk hierbij aan de speelboom waar kinderen in spelen, of die grote eik waar je uit het raam altijd op uitkijkt. Door de groenstructuur te behouden en te versterken ondersteunen we het welzijn van onze inwoners. Het Dikkerslaantje is een voorbeeld van zo'n herkenbare groenstructuur (zie figuur 3).

De ambities Borne klimaatbestendig en Borne biodivers zijn niet mogelijk zonder goede groenverbindingen tussen groengebieden. Dieren kunnen zich makkelijker voortbewegen en planten kunnen zich makkelijker verspreiden. In Borne hebben we al behoorlijk wat groenverbindingen en groengebieden. Deze willen we behouden en mogelijk versterken. Denk hierbij aan het doortrekken en verbinden van groene gebieden, zodat oude structuren herstelt kunnen worden.

Figuur 3 Links: Ondanks een gebrek aan openbaar groen heeft Oud-Borne een eigen karakteristieke uitstraling. Rechts: Het Dikkerslaantje is een karakteristiek groenstructuur in Borne.

3.4 Samen werken aan een gezond en leefbaar Borne

Een groene leefomgeving is een gezonde leefomgeving. Een groene leefomgeving geeft meer aanleiding tot gezond gedrag. Een blokje om, hardlopen, of een keer de auto laten staan is interessanter in een aantrekkelijke groene leefomgeving.

Ook draagt wijk- en buurtgroen bij aan de sociale cohesie en vergroot het de leefbaarheid. Een openbare ruimte met veel groen draagt bij aan ons geluk en gezondheid. Mensen die wonen in een groene omgeving zijn minder ziek en ervaren minder stress. Door groene initiatieven actief te faciliteren dragen we bij aan sociale cohesie. Wijken waar bewoners meer contact hebben, hebben doorgaans minder last van verloedering, overlast en criminaliteit.

3.5 Integrale aanpak

Door openbaar groen tactisch in te zetten kan aan alle ambities worden voldaan. Immers, als verbindende factor hebben de ambities het openbaar groen.

Dit vertaalt zich in ~~de~~ het onderstaande ambitiemodel, figuur 4.

Figuur 4 Uitgewerkt groenambitiemodel. Een openbare ruimte waarin klimaatadaptie, biodiversiteit, identiteit en een gezonde leefomgeving centraal staan.

4. Strategie: maatregelen voor een toekomstbestendig Borne

In hoofdstuk 3 hebben we onze ambitie uitsproken, waarbij we de komende jaren willen toewerken naar een leefomgeving waarin we een klimaatbestendige en biodiverse groenstructuur willen creëren. In dit hoofdstuk werken we de visie uit naar 10 concrete inrichtingsideeën. Met welke handvaten kunnen we de komende jaren de ambities uit de visie vormgeven?

4.1 Handvaten voor een toekomstbestendig Borne

Voor het vertalen van de ambitie hebben we gekozen voor een top 10 maatregelen voor een toekomstbestendig Borne. Elk handvat wordt kort toegelicht. De ambitiematrix openbaar groen geeft aan in welke mate het bijdraagt aan het verwezenlijken van de vier groenambities.

4.1.1 Klimaatbuffers

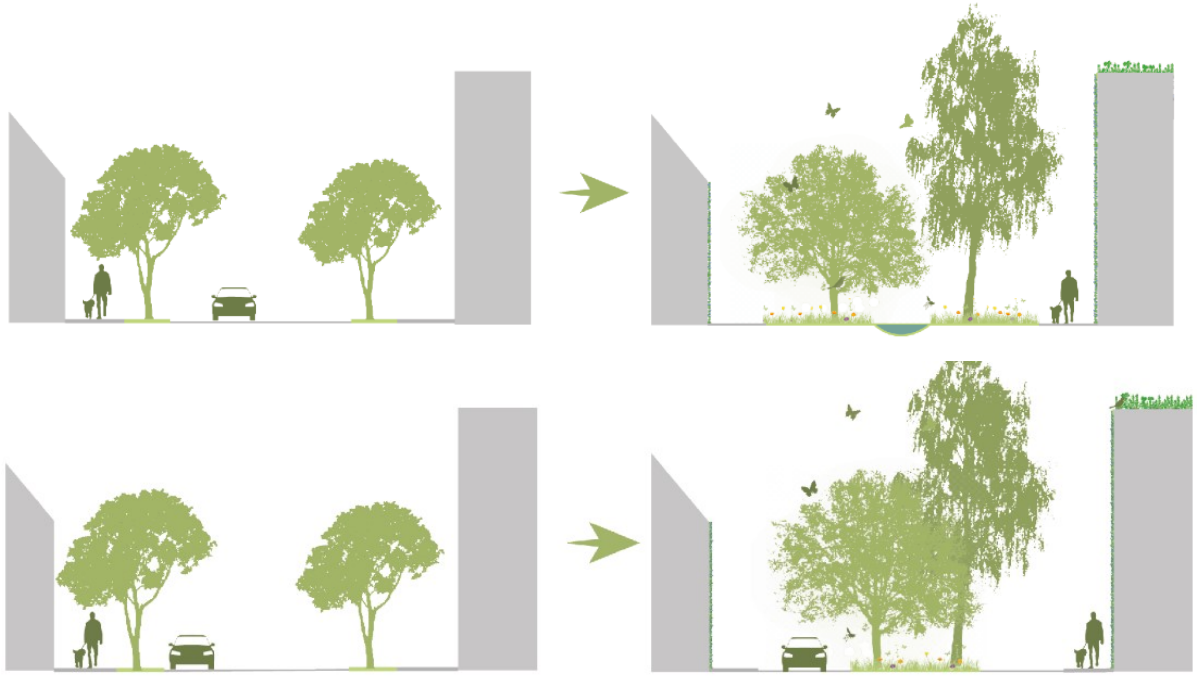
Om voldoende ruimte voor een groene leefomgeving te borgen is het realiseren van een klimaatbuffer bij elke uitbreiding een vereiste. Klimaatbuffers zijn groenzones van bij voorkeur minimaal 15 meter breed langs randen van dorpen of uitbreidingen. Ze hebben een diversiteit aan (klimaat adaptieve) boomsoorten en een gevarieerde en ecologische samenstelling van beplanting en bomen. De klimaatbuffers zijn voorzien van fiets- en wandelpaden en bieden de inwoners ruimte voor ontspanning en recreatie met voldoende groen en activeren tot beweging. De klimaatbuffers zijn een aanvulling op de groene inrichting binnen de uitbreidingen en dorpen.

Figuur 5 Principeschets van een klimaatbuffer rondom een dorp of uitbreiding met wandel- en fietspaden.

4.1.2 Klimaat adaptief ingerichte straten

Klimaat adaptief ingerichte straten zijn de 'lightversie' van de autovrije straten. Auto's worden hier nog wel geaccepteerd, maar ze krijgen beperkt de ruimte (naar het STOMP-principe[7]). Hierdoor ontstaat meer ruimte voor de voetganger, fietser en openbaar groen. Daarnaast zijn alle aanwezige parkeerplekken groen ingericht met meer ruimte voor bomen en beplanting in plaats van verharding. In de klimaat adaptief ingerichte straten wordt het profiel van de weg onder de loep genomen. Is aan weerszijden van de straat een (extra breed) trottoir nodig, of kan verharding worden opgeheven voor extra groen? Ook biedt een klimaat adaptief ingerichte straat meer ruimte voor tijdelijke waterberging. Een voorbeeld van een klimaat adaptief ingerichte straat is de Evertzenstraat in de Wensink-Zuid of de Europastraat.

Figuur 6 Principeschets van klimaat adaptief ingerichte straten waarbij straten groener worden ingericht en waar meer ruimte is voor water om natuurlijk te infiltreren.

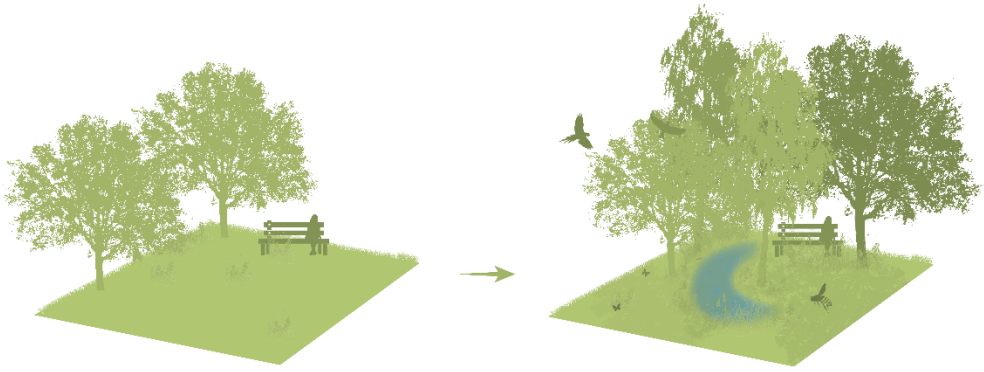
4.1.3 Klimaatbuurtparken

Dat we de komende (tientallen) jaren te maken krijgen met nog langere perioden van (extreme) droogte en warmte staat vast. Sterker nog, onderzoek wijst uit dat deze perioden van droogte in de komende jaren alleen maar toenemen.

Verspreid over Borne (en Hertme en Zenderen) willen we klimaatbuurtparken inrichten. Klimaatbuurtparken zijn toekomstbestendige verblijfsgebieden op

[7] Gebiedsontwikkelingsprincipe waarbij de auto niet langer centraal staat, maar eerst uitgegaan wordt van de voetganger (Stappen), vervolgens de fietser (Trappen), OV, MAAS (deelauto) en als laatste de Privé auto.

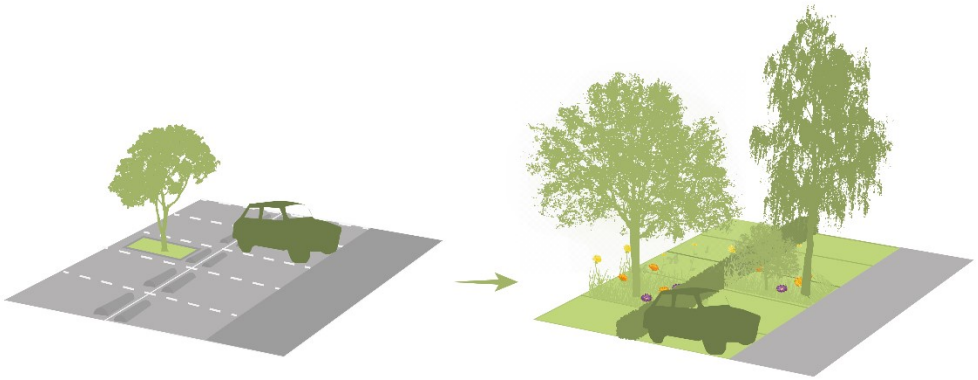
buurt- en wijkniveau. Deze plekken kenmerken zich door een grote diversiteit aan boom- en struiksoorten en daar waar mogelijk ruimte om water op te vangen en te bergen (wadi). Door het toepassen van voldoende groen bieden deze plekken op de (hele) warme dagen ruimte om af te koelen. De klimaatbuurt-parken worden de nieuwe buitenairco's van Borne. Daarnaast stimuleren parken ontmoeting en recreatie.

Figuur 7 Klimaatbuurtparken zorgen voor een betere waterbuffer, bieden ruimte voor biodiversiteit en zijn belangrijke 'koelte-eilanden'.

4.1.4 Groen parkeren

Parkeerplaatsen zijn een bron van verharding, terwijl een groene inrichting ook kan. Denk hierbij aan grasbetonstenen of een bestratingsverband waarbij minimaal 25% ruimte overblijft tussen de klinkers. Door parkeerplaatsen anders in te richten kan water gemakkelijker infiltreren Bij extreme regenval wordt de druk op straatkolken en riolering verlicht.

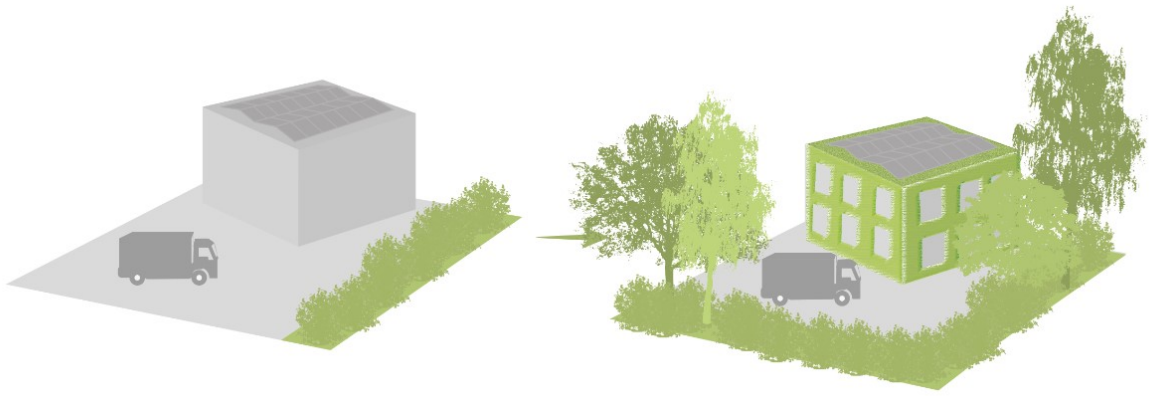
Figuur 8 Principeschets van groen parkeren. Door verharding om te vormen naar groen ontstaat betere infiltratiemogelijkheid voor water.

4.1.5 Klimaat adaptieve bedrijventerreinen

Bestaande industrie- en bedrijventerreinen kennen vaak een sobere en doelmatige uitstraling. Als er al ruimte voor groen is, dan vertaalt zich dat vaak in een monotone beplantingsstructuur (hagen, blokhagen) met weinig ruimte

voor biodiversiteit.

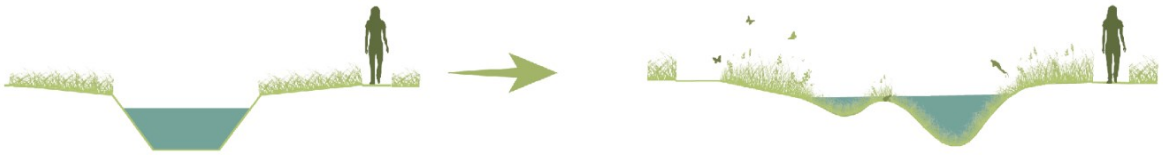
Ook op de industrie- en bedrijventerreinen willen we stappen maken richting een klimaat adaptief Borne. Voldoende brede straten uit logistiek oogpunt zijn daarbij natuurlijk een voorwaarde. Daarom stimuleren we op de industrie- en bedrijventerreinen het toepassen van dak-_en gevelbegroeiing. Daarnaast streven we naar een diverser assortiment van boom- en struiksoorten en kruidachtige gewassen. Dit vergroot de biodiversiteit.

Figuur 9 Principeschets van een klimaat adaptief bedrijventerrein. Door actief te stimuleren om te vergroenen dragen industrieterreinen bij aan klimaatadaptie en biodiversiteit.

4.1.6 Klimaatbeken

Daar waar beken nog teveel gericht zijn op het afvoeren van water zullen deze omgevormd worden naar klimaatbeken. Klimaatbeken zijn gericht op het langer vasthouden van water waarbij ook de biodiversiteit een impuls krijgt. De klimaatbeken zijn “beleefbaar” voor inwoners en bezoekers van Borne. Ze dragen ook bij aan de natuurlijke infiltratie bij piekbuien.

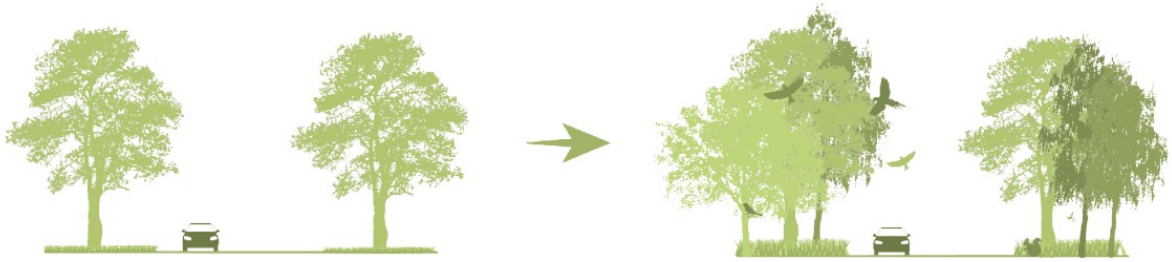
Figuur 10 Principeschets van een klimaatbeek. Door de klimaatbeken om te vormen kan meer water worden vastgehouden en draagt het bij aan de biodiversiteit.

4.1.7 Wijkklimaatradialen

De overstijgende wijkradialen – de wegstructuren die richting het centrum lopen en voorzien zijn van begeleidende boombeplanting – vormen we om naar klimaatradialen. Uitgangspunt daarbij is inzetten op meer kwalitatief klimaatgroen. Dat betekent zowel in boom-, struik als kruidachtige soorten een diverser sortiment dat beter bestand is tegen droogte en ziekte.

Meer kwalitatief groen is ook van belang voor het vasthouden en verdampen van regenwater. Dit voorkomt direct wateroverlast. Anders dan hoe we gewend

waren worden radialen niet meer ingericht met monotone boom- en struiksoorten om de herkenbaarheid en oriëntatie te bevorderen, maar worden meer soorten toegepast om ruimte te bieden aan diverse fauna. De (wijk)klimaatradialen vormen tevens belangrijke verbindingszones voor diverse flora en fauna. Een voorbeeld is de Europastraat, waar door het opwaarderen van de maximum snelheid van 50 km/h naar 30 km/h meer ruimte ontstaat voor kwalitatief groen.

Figuur 11 Principeschets van een klimaatradiaal, waarbij we de eentonige bomenlanen omvormen naar biodiverse lanen van verschillende soorten en met onderbeplanting.

4.1.8 Groene fietslinten

Borne kent een aantal doorgaande fietsverbindingen. Met name in de zomermaanden maken o.a. toeristen hier gebruik van. De groene fietslinten vormen de verkeersstructuur voor fietsers in Borne en zijn verbindingszones voor diverse flora en fauna.

Op de Stroom Esch is grotendeels een duidelijke fietsstructuur aanwezig. Deze fietsstructuur is echter voor een groot deel beplant met gecultiveerde beplanting. Hier willen we toewerken naar een inrichting met klimaatgroen waarbij er gedurende elk seizoen wat anders te beleven is. Dit kan bijvoorbeeld met een bloemmengsel of kruidenrijke berm. De aanwezigheid van bomen zorgt voor schaduw en verkoeling.

Figuur 12 Principeschets van een groen fietslint. Groene fietslinten zijn voorzien van klimaatgroen met voldoende waarde voor de biodiversiteit.

4.1.9 Behouden en versterken historisch groen

Het behouden van historisch groen is om meerdere redenen van groot belang. Het historisch groen geeft karakter en betekenis aan de leefomgeving. Daarnaast is dit volwassen groen vanwege hun omvang medeverantwoordelijk voor het klimaat adaptief maken en houden van de kernen in de gemeente Borne. Zo slaat een grotere boom meer koolstof (Co2) op en produceert het meer zuurstof (O2). Ook zijn historische bomen een belangrijk herkenningspunt in de

buitenruimte en zorgen ze voor de Bornse identiteit. Als voorbeeld het Dikkerslaantje. In de loop der jaren zijn hier als gevolg van ontwikkelingen bomen verdwenen. Door het Dikkerslaantje te herstellen dragen we bij aan het behouden en versterken van historisch groen en de Bornse identiteit.

Figuur 13 Door historisch groen te behouden en te versterken stimuleren we het behoud van historisch groen en daarmee de Bornse identiteit.

4.1.10 Kwaliteitsimpuls openbaar groen

Kwalitatief groen verfraait de openbare ruimte. Dit nodigt uit tot bewegen, de auto een dag te laten staan en spoort aan tot gezond gedrag. Door verouderd groen te vervangen door een eigentijds sortiment kunnen we het openbaar groen een kwaliteitsimpuls geven. Ook draagt eigentijds groen bij aan een rijke soortendiversiteit van beplanting en de biodiversiteit. Een voorbeeld hiervan is de herinrichting van de Piet Heinstraat, waar door een klimaatadaptieve inrichting en een eigentijdse beplanting het openbaar groen een kwaliteitsimpuls gekregen heeft (zie figuur 14).

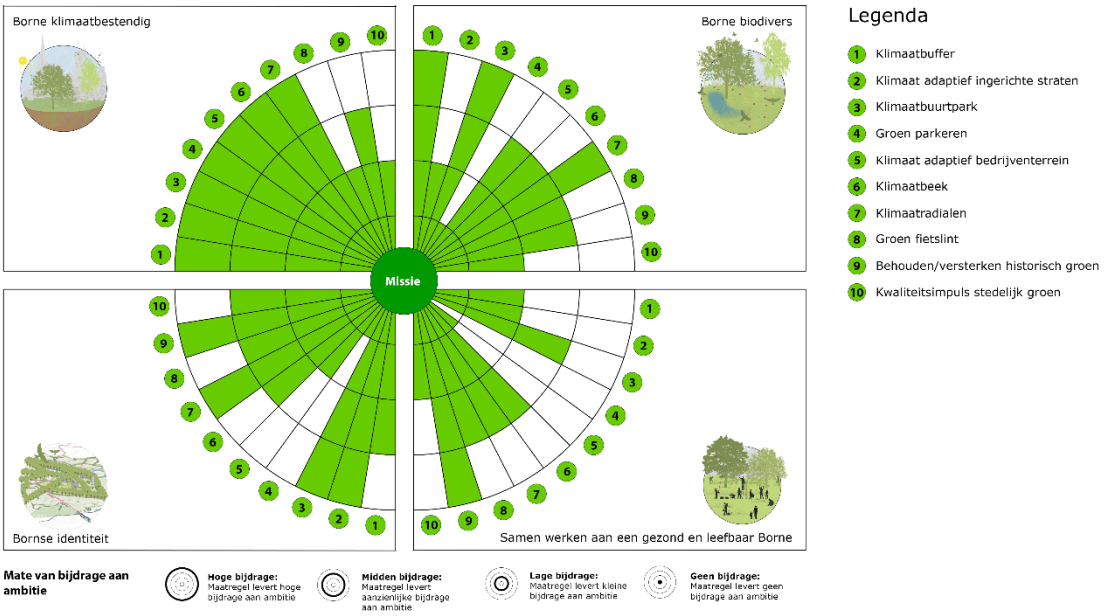

Figuur 14 Door verouderd groen eigentijds in te richten en rekening te houden met klimaatadaptie en biodiversiteit krijgt het openbaar groen een kwaliteitsimpuls.

Een kwaliteitsimpuls hoeft niet direct het vervangen van groen te betekenen. Dit kan ook bereikt worden door een ander beheer toe te passen waardoor de belevingswaarde van het openbaar groen toeneemt. Een voorbeeld hiervan is sinusbeheer, waarbij we door anders te maaien meer waarde creëren voor insecten, planten en andere dieren.

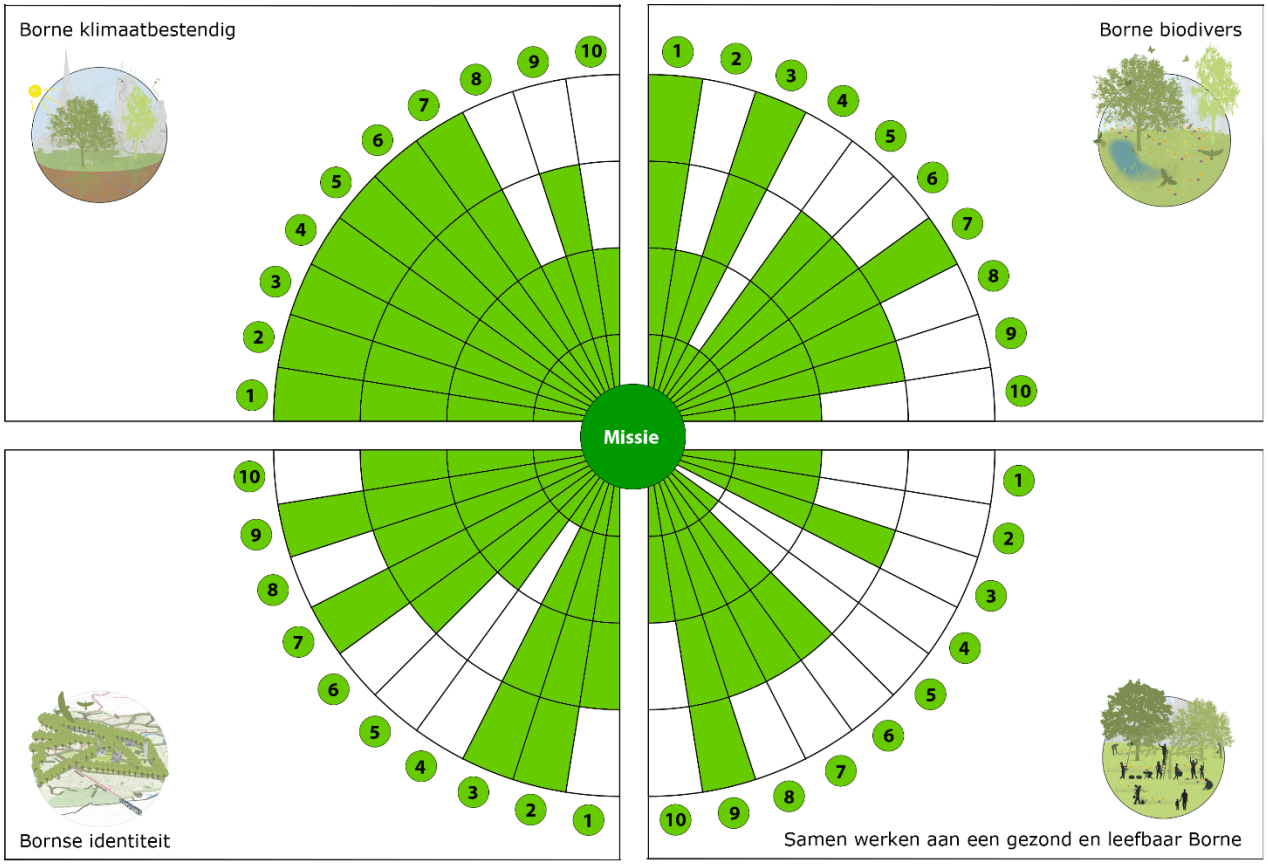
4.2 Ambitiematrix openbaar groen

De ambitiematrix geeft de bijdrage per handvat aan de groenambitie aan. In bijlage 1 is een vergrootte versie van deze ambitiematrix opgenomen.

Figuur 15 Ambitiematrix, hierin staat de mate van bijdrage van elk ambitiepunt weergegeven.

Bijlage 1: ambitiematrix

Legenda

1. Klimaatbuffer
2. Klimaat adaptief ingerichte straten
3. Klimaatbuurtpark
4. Groen parkeren
5. Klimaat adaptief bedrijventerrein
6. Klimaatbeek
7. Klimaatradialen
8. Groen fietslint
9. Behouden/versterken historisch groen
10. Kwaliteitsimpuls stedelijk groen

Mate van bijdrage aan ambitie

Hoge bijdrage: Maatregel levert hoge bijdrage aan ambitie

Midden bijdrage: Maatregel levert aanzienlijke bijdrage aan ambitie

Lage bijdrage: Maatregel levert kleine bijdrage aan ambitie

Geen bijdrage: Maatregel levert geen bijdrage aan ambitie